

Ankara İli Kırsal Alanda Süt Tüketim Düzeylerinin Belirlenmesi

Yasemin DEMİR^{1*}

Erdoğan GÜNEŞ²

¹Toprak Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Ankara

²Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara

* Sorumlu yazar e-posta (Corresponding author e-mail): yasemindemir@tarim.gov.tr

Geliş tarihi (Received) : 15.01.2017

Kabul tarihi (Accepted): 03.03.2017

Öz

Bu çalışmada kırsal alanda tarımsal üretim faaliyetinde bulunan hane halklarının süt tüketim düzeyleri ve tercihleri incelenmiştir. Bu doğrultuda Ankara iline bağlı Polatlı, Beypazarı, Ayaş ilçelerinde 122 birey ile 2016 yılının Nisan-Mayıs aylarında yüz yüze görüşmeler yoluyla anketler yapılmıştır. Anket sonuçlarını yorumlamak için basit aritmetik ortalama, oranlama, yüzde hesapları ve χ^2 analizi kullanılmıştır. Görüşülen ailelerin hanehalkı genişliği ortalama 3.6 kişi ve ortalama süt tüketimi kişi başına yıllık 28.4 lt olarak belirlenmiştir. İşletmelerin %59'unda süt üretimi yapılırken, yapılan χ^2 analizi sonucunda ailelerin süt tüketim düzeylerinin işletmelerin süt üretiminde bulunma durumuna ve işletme sahiplerinin yaş gruplarına bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Süt, tüketim, Ankara, kırsal Alan

The determination of milk Consumption Level in Ankara Province

Abstract

In this study, milk consumption levels and preferences of producers operating in agricultural sector in rural areas were analyzed. In this direction, polls of Ankara, Polatlı, Beypazarı, Ayaş provinces were interviewed by face-to-face interviews with 122 producers in April-May 2016. In order to interpret the survey results, simple arithmetic mean, ratio, percentage calculations, graph and χ^2 analysis were used. In the interviews, the average household size of the producers is composed of 3.6 persons and the average milk consumption per capita is 28.4 lt per capita. While milk production was conducted in 59% of the household establishments, it was determined that milk consumption levels of the families as a result of the χ^2 analysis changed according to the presence of milk production and the age groups of the business owners.

Key words: Milk, consumption, Ankara, rural area

GİRİŞ

Süt ve süt ürünleri özellikleri bakımından insan sağlığı için her gün tüketilmesi gereken gıda maddeleri arasında yer almaktadır. Sütün en verimli ve yaygın olduğu şekli içme sütü olarak kullanılmasıdır. Bunun en önemli nedeni, sütün çeşitli biçimlerde mamul maddelerle işlenmesi ve dayanıklı hale sokulması sırasında bileşimindeki bazı besin elementlerinde kayıpların ortaya çıkmasıdır (Çetinkaya, 2010). Yapılan araştırmalarda 1 bardak sütle 6 yaşındaki bir çocuğun günlük ihtiyacı olan B12 vitamininin %98'inin, fosforun %55'inin, kalsiyumun %52'sinin, B12 vitamininin %44'ünün karşılandığı, özellikle çocukların güçlü kemik yapısına sahip olması için süt tüketiminin çok önemli olduğu belirtilmektedir (Anonim, 2016a). Bununla birlikte hayatın belirli dönemlerinde süt tüketiminin önemi büyüktür. Ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde, menopoz döneminde, hamilelik ve emzirme sürecinde önerilen süt tüketim miktarı süt ürünlerinin tüketimi haricinde günlük 2 su bardağıdır (Anonim, 2016b). Kısaca cinsiyet ve yaş grubu ayrımı yapmaksızın her insanın günlük beslenmesine süt ürünlerinin yanı sıra sütü özellikle dahil etmesi gerekmektedir.

Süt tüketimi ülkeler için bir gelişmişlik göstergesi olarak görülmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde ve Avustralya'da kişi başına yıllık süt tüketimi 100 kg'ı aşmakta, ABD ve Kanada'da 100 kg'a yaklaşmaktadır (Anonim 2016c). Ancak Türkiye'de kayıt altına alınan süt üretim miktarları ve dış ticaret verileri dikkate alındığında kişi başına içme sütü tüketiminin 37 kg'a yakın olduğu tahmin edilmektedir (Onurlubaş ve Çakırlar, 2016). Bu nedenle gerek sağlık uzmanları, gerekse konuyla ilgili yapılan araştırmalar süt tüketiminin önemine işaret etmekte ve tüketimin artırılması için uyarılarda bulunmaktadır.

Süt tüketim düzeyi genel olarak düşük olmasıyla birlikte sosyo-ekonomik faktörler de bu düzeyi etkilemektedir. Yapılan çalışmalarda da süt tüketim miktarları ve harcamalarda süte ayrılan paylar farklılık göstermektedir. Grigg (1999), Akdeniz ülkelerinde yaptığı çalışmasında gıda tüketim modellerini incelemiş ve bölgesel farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra Akbay ve Tiryaki (2007)'nin çalışmalarında, eğitim düzeyi ve gelir ile süt tüketimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu süt tüketim alışkanlıkları ile gelir, eğitim, yaş, cinsiyet ve annenin statüsü arasında

yakın ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Hanta (1994) Adana ili kentsel alanda 200 ailenin hayvansal gıda tüketim yapısını incelemiş ve toplam hayvansal gıda tüketim harcamaları içinde süt ve süt ürünleri harcamalarının oranını %33.2 olarak hesaplamıştır. Şimşek ve ark. (2005) İstanbul ilinde ailelerin içme sütü ile ilgili alışkanlıklarını belirlemek için yaptıkları araştırmalarında, yıllık kişi başına süt tüketim miktarını 34 lt olarak hesaplamışlardır. Armağan ve Akbay (2008) ise Aydın ili kentsel alanında bazı hayvansal ürünler tüketiminin ekonometrik analizini yapmışlar ve yılda kişi başına 48.2 kg içme sütü tüketildiğini hesaplamışlardır. Çetinkaya (2010) Kafkas Üniversitesi'ndeki öğrencilerin süt ve süt ürünleri tüketimini incelemiş, öğrencilerin %33'ünün süt tükettiği, %67'sinin ise hiç süt tüketmediğini ve büyük çoğunluğunun düzenli süt tüketimi alışkanlığının olmadığını tespit etmiştir.

Bu araştırmada kentsel alanda yapılan çalışmaların yanında kırsal alanda konuyla ilgili yapılan çalışmaların azlığı nedeniyle tarımsal faaliyette bulunan ailelerde süt tüketim düzeyleri ve çeşitli parametreler arasında ilişkiler incelenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Ankara iline bağlı ilçelerde tarım sektöründe faaliyet gösteren ve kırsal alanda yaşayan üreticilerle yüz yüze anket yöntemiyle elde edilen veriler oluşturmuştur.

İkincil veriler ise konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ile Türkiye İstatistik Kurumu istatistiki kayıtlarından ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin yayınladığı verilerden meydana gelmiştir.

Yöntem

Örnekleme Sırasında Uygulanan Yöntem

Araştırmada Ankara ilinde kırsalda tarımsal üretimde bulunan işletmelerin tamamı ile görüşmek, ekonomik ve teknik açıdan mümkün olmayacağı için örnekleme yapılması uygun görülmüştür. Popülasyonu oluşturan 2014 yılı Çiftçi Kayıt Sistemi verilerine göre işletmelerin kayıtlı işletme arazisi genişlikleri dikkate alınarak tabakalı örnekleme yöntemine göre % 90 güven sınırları ile anket uygulanacak örnek işletme sayıları bulunmuştur (Yamane, 2001).

$$n = \frac{[N \sum N_h S_h^2]}{N^2 D^2 + \sum N_h S_h^2}$$

n = örnek işletme sayısı

N_h = h'inci tabakadaki işletme sayısı

S_h = h'inci tabakanın standart sapması

N = Toplam işletme sayısı

$D^2 = (d/t)^2$ değeri olup.

d = Popülasyon ortalamasından izin verilen hata miktarını (Ortalama arazi genişliğinin %10'u).

t = Araştırmada öngörülen %90 güven sınırına karşılık gelen t tablo değerini ifade etmektedir.

Araştırmada anketlerinin yapılacağı ilçeler sosyo-ekonomik farklılıklar göz önünde bulundurularak gayeli örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Seçilen ilçeler Ankara ili için üretimin yoğun yapıldığı, ürün çeşitliliğinin fazla olduğu ilçelerdir. Bu doğrultuda üretici anket uygulamalarının Polatlı, Beypazarı ve Ayaş ilçelerinde yapılmasına karar verilmiştir. Uygulanacak toplam anket sayısı 122 olarak hesaplanmış ve anketlerin 82'si Polatlı, 20'si Ayaş, 20'si Beypazarı ilçelerinde 2016 yılı Nisan ve Mayıs ayları arasında yapılmıştır.

Çizelge 1. Anket Yapılan Gruplar ve Anket Sayıları

Table 1. Survey Groups and Survey Numbers

Da	Varyasyon Katsayısı	Anket Sayısı
<41	39.41	34
41-150	36.00	30
151-400	28.02	40
400+	38.43	18
		Toplam: 122

Çizelge 2. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Üreticilerin Yaş Grupları

Table 2. Age Groups of Farmers by Farm Size Groups

Yaş		Gruplar				Toplam
		<41	41-150	151-400	>400	
≤30	Sayı	4	-	1	-	5
	Oran	11.8		2.5		4.1
31-49	Sayı	19	11	18	3	51
	Oran	55.9	36.7	45.0	16.7	41.8
≥50	Sayı	11	19	21	15	66
	Oran	32.3	63.3	52.5	83.3	54.1
Toplam	Sayı	34	30	40	18	122
	Oran	100	100	100	100	100

Anket yapılan ilçelere ait köyler, bölgedeki dağılım ve tarımsal potansiyel dikkate alınarak amaçlı olarak belirlenmiş, tesadüfi olarak seçilen işletmelerde uygulanmıştır. Polatlı ilçesinde Basri, Yeni Köşeler, Ömerler, Beyliköprü, Çekirdeksiz, Karacaahmet, Gedikli, Karahamzalı, Yassihüyük, Tatlıkuyu köylerinde, Beypazarı ilçesinde Dikmen, Dibecik, Fasil, Oymaağaç, Yoğunpelit, Tacettin, Acisu, Tahirler, Harmancık köylerinde ve Ayaş ilçesinde Oltan, Ilıca, Akkaya, Sinanlı, İlhan, Evc köylerinde anketler tamamlanmıştır.

Araştırmada üreticilerin demografik özellikleri, ekonomik yapıları, eğitim durumları, süt tüketim tercihleri gibi özellikler basit aritmetik ortalama, oransal hesaplama, indeks hesaplama yöntemleriyle gösterilmiştir. Çalışmanın konusu olan süt tüketim tercihleri hakkında belirlenen faktörler ve sosyo-ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiler, Ki-kare (χ^2) (Düzgüneş ve ark. 1993, Sokal ve Rohlf 1995) analiziyle açıklanmıştır.

Ki-kare analizi, gözlenen frekanslar ile beklenen frekanslar arasındaki farkın istatistik olarak anlamlı olup olmadığı temeline dayanır. Ki-kare dağılımı, genellikle iki bağımsız niteliksel kriteri test etmek için kullanılır. Sıfır hipotezi, iki kriterin bağımsız olduğunu; araştırma hipotezi ise, iki kriterin arasında ilişki olduğunu ifade eder (Güngör ve Bulut, 2008).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Üreticilerin yaşları üç gruba ayrılarak işletme büyüklüklerine göre Çizelge 2'de verilmiştir. Bu gruplamaya göre 30 ve daha küçük yaş grubunda olan üreticiler anket yapılan işletmelerin yalnızca %4.1'ni oluşturmaktadır. Çoğunluk ise 50 yaş ve üzerindeki işletme sahiplerinden oluşmaktadır.

İncelenen işletmelerde üreticilerin eğitim durumları arazi büyüklük gruplarına göre Çizelge 3’de verilmiştir. Küçük yaşta aile işletmesinde çalışmaya başlayan üreticilerin eğitimi büyük çoğunlukla ilkokul düzeyinde kalmaktadır. Görüşülen üreticilerin %85,2’si ilkokul mezunudur.

İşletmelerin süt üretim faaliyet yapısı incelendiğinde, bunların %59’unun süt sığına sahip olduğu ve işletmelerin süt üretimi yaptığı belirlenmiştir (Çizelge 4). Görüşülen işletmelerin hiçbirinde koyun veya keçi sütü üretilmediği belirlenmiştir.

İşletmelerin ortalama gelirleri, aylık ortalama gıda harcamaları ve süt harcamaları Çizelge 5’de verilmiştir. Buna göre araştırma alanında işletme büyüklüğü arttıkça doğru orantılı olarak gelir ve gıda harcamalarında da artış olduğu görülmüştür. Ortalama süt harcamalarının düşüklüğü,

üreticilerin kendi ürettiği sütü tüketmelerinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmada işletmelerde hane halkı genişliği ortalama 3.7 kişi olarak hesaplanmıştır. Ortalama aylık süt tüketimi aile başına 11.7 lt ve kişi başına yıllık süt tüketim ise 28.4 lt olarak hesaplanmıştır (Çizelge 6). Bu miktar hem Türkiye ortalamasından hem de önerilen miktarlardan düşüktür. Çelik ve ark. (2005), Şanlıurfa kentsel alanda yaptıkları çalışmalarında aileler genelinde ortalama aylık süt tüketimi miktarını 16.2 litre olarak belirlemişlerdir.

Süt tüketim miktarları işletmelerin süt üretimi yapma durumlarına göre incelendiğinde, üretimin olduğu işletmelerde süt tüketiminin de arttığı görülmüştür (Çizelge 7). Süt üretimi yapan işletmelerin %50’si aylık aile başına 11-20 lt arasında süt tüketirken, üretim yapmayan işletmelerde aile başına aylık tüketim %58 oranında 5 lt’nin altında

Çizelge 3. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre İşletme Yöneticilerinin Eğitim Durumu

Table 3. Educational Situations of Farmers by Farm Size Groups

Eğitim Durumu		Gruplar				
		<41	41-150	151-400	>400	
Okur-Yazar Değil	Sayı	-	-	1	-	1
	Oran			2,50		0.8
İlkokul	Sayı	25	26	36	17	104
	Oran	73.5	86.7	90.0	94.4	85.2
Lise	Sayı	8	4	3	1	16
	Oran	8.8	13.3	10.0	5.6	9.8
Yük.Okul-Üniversite	Sayı	1	-	-	-	1
	Oran	2,9	-	-	-	0,8
Toplam	Sayı	34	30	40	18	122
	Oran	100	100	100	100	100

Çizelge 4. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Süt Üretimi Yapma Durumu

Table 4. Milk Production Status by Farm Size Groups

Süt Üretimi Yapma Durumu		Gruplar				Genel (122)
		<41	41-150	151-400	>400	
Evet	Sayı	19	18	23	12	72
	%	55.9	60.0	57.5	66.7	59.0
Hayır	Sayı	15	12	17	6	50
	%	42.9	40.0	42.5	33.3	41.0
Toplam	Sayı	34	30	40	18	122
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
$\chi^2= 0.624$	DF = 3	P =0.891				

Çizelge 5. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Gelir Durumları, Gıda ve Süt Harcamaları**Table 5.** Income Situations, Food and Milk Expenditures by Farm Size Groups

Değişken	Gruplar				Genel (122)
	<41	41-150	151-400	>400	
Ortalama Gelir (TL/Ay)	902.9	1178.3	1254.5	1486.1	1172.0
Gıda Harcamaları (TL/ay)	251.1	298.1	331.8	346.9	303.3
Süt Harcamaları (TL/ay)	13.5	10.3	10.5	5.0	10.5

Çizelge 6. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Hanehalkı Genişliği ve Süt Tüketim Miktarları**Table 6.** Household Width and Milk Consumption Quantities by Farm Size Groups

Değişken	Gruplar				Genel (122)
	<41	41-150	151-400	>400	
Hanehalkı Genişliği(Kişi)	3.4	3.5	3.9	4.1	3.7
Süt Tüketimi(lt/ay)	9.9	9.3	7.4	6.3	8.4
Kişi Başına Süt Tüketimi (lt/Yıl)	36.1	32.1	23.7	18.2	28.4

Çizelge 7. İşletmelerin Süt Üretimi Yapma Durumuna Göre Süt Tüketim Düzeyleri**Table 7.** Milk Consumption Levels by Milk Production Status

Süt Üretimi Yapma Durumu		Gruplar				Genel (122)
		1-5	6-10	11-20	>20	
Evet	Sayı	12	19	36	5	72
	%	16,7	26,4	50.0	6.9	100.0
Hayır	Sayı	29	11	9	1	50
	%	58.0	22.0	18.0	2.0	100.0
Toplam	Sayı	41	30	45	6	122
	%	33.6	24.6	36.9	4.9	100.0

$\chi^2= 24.891$ DF = 3   P =0.000

Çizelge 8. Yaş Gruplarına Göre Süt Tüketim Düzeyleri**Table 8.** Milk Consumption Levels by Age Groups

Yaş Grupları		Süt Tüketimi (lt/ay)				Genel (122)
		1-5	6-10	11-20	>20	
≤30	Sayı	2	-	2	1	5
	%	4.9		4.4	16.7	4.1
31-49	Sayı	8	13	26	4	51
	%	19.5	43.3	57.8	66.7	41.8
≥50	Sayı	31	17	17	1	66
	%	75.6	56.7	37.8	16.7	54.1
Toplam	Sayı	41	30	45	6	122
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$\chi^2= 19.454$ DF = 6   P =0.003

Çizelge 9. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Süt Temin Yerleri**Table 9.** Milk Supply Locations by Farm Size Groups

Süt Temin Yöntemi		Gruplar				Genel (122)
		<41	41-150	151-400	>400	
İşletmede Üretilen	Sayı	19	18	23	12	72
	%	55.9	60.0	57.5	66.7	59.0
Komşulardan Açık Süt	Sayı	11	10	14	6	41
	%	32.4	33.3	35.0	33.3	33.6
Ambalajlı Süt	Sayı	4	2	3	-	9
	%	11.7	6.7	7.5		7.4
Toplam	Sayı	34	30	40	18	122
	%	100	100	100	100	100
$\chi^2 = 2.532$		DF = 6	P = 0.865			

Çizelge 10. Süt Temininde Etkili Faktörler**Table 10.** Effective Factors for Milk Supply

Değişken		Gruplar				Genel (122)
		<41	41-150	151-400	>400	
Güvenilir Olması	Sayı	4	2	4	1	11
	%	26.7	16.6	23.5	16.7	22.0
Hijyenik Olması	Sayı	8	5	9	4	26
	%	53.3	41.7	53.0	66.6	52.0
Akrabalık-Komşuluk	Sayı	3	5	4	1	13
	%	20.0	41.7	23.5	16.7	26.0
Toplam	Sayı	15	12	17	6	50
	%	100	100	100	100	100
$\chi^2 = 2.483$		DF = 6	P = 0.870			

kalmaktadır. Tüm işletmelerin %36.9'u aylık 11 ile 20 lt arasında süt tüketmektedir. Yapılan χ^2 analizi sonucunda ailelerin süt tüketim düzeylerinin işletmelerin süt üretimi yapma durumuna bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2 = 24.891$ P = 0.000).

Çizelge 8'de görüldüğü gibi ailelerin süt tüketim düzeyleri yaş gruplarına göre incelendiğinde, süt tüketiminin işletme sahibinin yaşı arttıkça azaldığı, ailelerin süt tüketim düzeylerinin işletme sahibinin yaşına bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir. ($\chi^2 = 19.454$ P = 0.003). Benzer şekilde Onurlubaş ve Çakırlar (2016) gençlerin yaşlılara göre daha fazla süt tükettiğini belirtmişlerdir.

Ailelerin süt temin yerleri incelendiğinde, işletmelerinde süt hayvanı bulunmayan üreticiler

büyük oranda komşularından açık süt almakta, işletmelerin %9'u ise ambalajlı süt tercih etmektedir (Çizelge 9). Kentsel alanda da hijyen açısından sakıncalı etkileri bulunan açık sütün aileler arasında tercih edildiğini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Erdal ve Tokgöz (2011) ailelerin %67.8'ünün açık sütü tercih ettiğini, %32.2'sinin ise ambalajlı süte yöneldiğini yaptıkları araştırmada ortaya koymuşlardır.

Süt üretimi yapmayan işletme sahiplerinin süt temininde dikkat ettiği hususlar Çizelge 10'da verilmiştir. Üreticiler süt alırken %52 oranında hijyenik olmasına dikkat etmektedir. Ayrıca işletmelerin %26'sı ise komşuluk-akrabalık ilişkisi nedeniyle süt temin yerini tercih etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de nüfusun yaklaşık 1/3’ü tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlamakta ve bu kesimin büyük çoğunluğu kırsalda özellikle de köylerde yaşamaktadır. Araştırmanın inceleme konusu olan süt, insan beslenmesi açısından gereklidir ve Türkiye’nin önemli bir süt üreticisi olması bu yönden avantaj yaratmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre dünyada inek sütü üretiminde 8. sırada yer almaktadır. Üretim bu derece önemli oluşuna karşın tüketim düzeyi beklenenin altındadır. Yapılan araştırmalar ülkemizde süt tüketiminin düşük düzeylerde olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada Ankara ili kırsal alanında tarımda faaliyette bulunan tarım işletmelerinde süt tüketim eğilimi ve etkili faktörler ve faktörler arası ilişkiler ortaya konulmuştur.

Özetle, görüşülen üreticilerin büyük çoğunluğu 50 yaş üzerinde ve ilkokul mezunudur. İşletmelerin aylık ortalama gelirleri 1172 TL ve aylık gıda harcamaları 303 TL’dir. İşletme sahiplerinin hanehalkı genişliği ortalama 3.7 kişidir. Süt tüketimi ortalama olarak aile başına aylık 11.7 lt ve kişi başına yıllık ise 28.4 lt olarak hesaplanmıştır. Bu miktarlar Türkiye ortalamasının altındadır ve kırsal alandaki ailelerin süt tüketimine yeterince önem vermediğini göstermektedir.

Araştırma alanında hanehalklarının süt tüketim düzeylerinin işletmelerin süt üretme durumuna bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir. Üretim olmadığı hanelerde gıda tüketimi içinde süte fazla yer verilmediği ve bu konuda satın alma gücü yetersizliği yanında alışkanlığın etkisi ile süt tüketimi için çaba gösterilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca süt tüketiminin işletme sahibinin yaşı arttıkça azaldığı ve süt tüketim düzeyinin işletme sahibinin yaşına bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar ve sağlık uzmanlarının görüşleri, süt tüketiminin özellikle yaşlılıkta önemli olduğunu ve önceki yaşlardaki bu tüketim alışkanlığının insanları birçok hastalık ve rahatsızlıklara karşı koruduğunu ortaya koymaktadır (Ünal ve Besler, 2008). Bu nedenle tüketimin sadece çocuklar için değil, aynı zamanda her yaşta insanlar için artırılması yönünde bilinç çalışmalarına gerek vardır.

Araştırma sonuçlarına göre Ankara ilinde kırsal alanda yaşayan, tarım sektöründe faaliyet gösteren ailelerin süt tüketim düzeyleri oldukça düşüktür. Büyük çoğunluğunun çocuk sahibi

olduğu, yoğun fiziksel aktivite gerektiren tarım sektöründe çalıştıkları düşünüldüğünde, makro ve mikro besin öğelerinin büyük bir bölümünü içinde barındıran süt tüketiminin azlığı dikkat çekmekte ve artırılma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte tüketim bilincine yönelik çalışmalar artırılarak yapılmalıdır. Okulda yer alan çocuklara okul sütü gibi programların tüm yıla yayılarak devam etmesi önemlidir. Bu arada sütün her yaş ve dönem için önemini anlatan basılı ve görsel yayınlara önem verilmelidir. Tüketim bilincin artışında aileden, okuldan, çevreden ve makro düzeyde hükümet uygulamalarından yararlanmak gerekir. Konuyla ilgili bilinçlendirme çalışmaları özellikle kırsal alanda yaşayan ailelere dengeli beslenme için gerekli olan gıda ürünleri hakkında bilgi verilmesi ve bunun içinde de süt tüketimine gereken önemin verilmesine yönelik sistematik çalışmalara gerek vardır.

KAYNAKLAR

- Akbay C, Tiryaki G.Y (2007). Tüketicilerin Ambalajlı ve Açık Süt Tüketim Alışkanlıklarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Kahramanmaraş Örneği. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, 10(1): 89-96.
- Anonim (2016a).<http://www.milliyet.com.tr/sut-gunluk-besin-ihtiyacinin-pembener-detay-sagliklibeslenme-2191099/> Erişim Tarihi: 12.12.2016
- Anonim (2016b).<http://www.pinarsutum.com/yasagore-sut-tuketimi> Erişim Tarihi:12.12.2016
- Anonim (2016c). <http://m.gidagundemi.com/haber/turkiyede-sut-ve-sut-urunleri-tuketimi-h9619.html> Erişim Tarihi: 15.12.2016
- Armağan G, Akbay C(2007). An Econometric Analysis of Urban Households’ Animal Products Consumption in Turkey, Applied Economics, 1-8.
- Çelik Y, Karlı B, Bilgiç A, Çelik Ş (2005). Şanlıurfa İli Kentsel Alanda Tüketicilerin Süt Tüketim Düzeyleri ve Tüketim Alışkanlıkları, Tarım Ekonomisi Dergisi 2005; 11(1) : 5 – 12.
- Çetinkaya A. (2010). Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin İçme Sütü ve Süt Ürünlerini Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi. 5 (2), 73-84.
- Düzgüneş O, Kesici T, GürbüzF (1993). İstatistik Metotları (II. Baskı). Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:1291, Ders Kitabı: 369, 218 s., Ankara
- Erdal G, Tokgöz K (2011). Tüketicilerin Ambalajlı ve Açık Süt Tüketim Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Erzincan İli Örneği, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 13 (20): 111-115, 2011.
- Grigg D (1999). Food Consumption in the Mediterranean region. Tijdschrift Voor Economische en Sociale Geografie, 90(4): 391-409.

Güngör M, Bulut Y (2008). Ki-Kare Testi Üzerine. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, Elazığ.

Hanta B (1994). Adana ili Kentsel Alanda Hayvansal Gıda Tüketim Yapısı (yüksek lisans tezi, basılmamış). Ç.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Onurlubaş E, Çakırlar H (2016). Tüketicilerin Süt ve Süt Ürünleri Tüketimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): 217-242.

Sokal R.R, Rohlf F.J (1995). Biometry. The principles and practice of statistics in biological research. Third edition. W.H. Freeman Company. New York.

Şimşek O, Çetin C, Bilgin, B (2005). "İstanbul İlinde İçme Sütü Tüketim Alışkanlıkları ve Bu Alışkanlıkları Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2, 1.

Tuik (2016). İstatistiksel Veriler, www.tuik.gov.tr

Ünal N.R, Besler H.T (2008). Beslenme Sütün Önemi, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 727, Ankara.

Yamane T. (2001). Temel Örneklem Yöntemleri. (Birinci Baskı). Çeviren: Alptekin EŞİN, M. Akif BAKIR, Celal AYDIN ve Esen GÜRBÜZSEL. İstanbul. Literatür Yayıncılık.